

Sílvia Coll-Vinent (ed.)

G. K. Chesterton:

Cristianisme, pensament social
i literatura

Tria de textos

V I E N A
E D I C I O N S

fjm

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL
CRISTIANISME I CULTURA

Primera edició: juliol del 2017

Edició: Isidre Ferré

Revisió dels textos de Pau Romeva: Joan Riba
Romeva

Projecte gràfic: Josep Rom

© de la fotografia de la coberta: Granger/Bridgeman
Images

© de la introducció i de la traducció de «L'ètica del país dels elfs» i «Els primers obstacles»: Silvia Coll-Vinent

© de «Consideracions preliminars sobre la importància de l'ortodòxia», «Mr. Bernard Shaw», «Mr. H. G. Wells i els gegants», «Què és el distributisme?», «Les altres qüestions» i «Nosaltres no ens avorrim»: hereus de Pau Romeva

© d'«Introducció: pla d'aquest llibre» i «L'home i les mitologies»: hereus de Marià Manent

© de «Le jongleur de Dieu»: Pagès Editors i Josep Delclòs Mollera

© d'«El cinc d'espases» i «Dues veus»: hereus de C. A. Jordana

© d'«Introducció»: hereus de Josep Carner

© d'«El martell de Déu»: RBA-La Magrana i Imma Estany

© de «Perseguint el *common man*» i «Introducció» a *A Century of Detective Stories*: Jaume Puigfel

© de les característiques d'aquesta edició:

Viena Edicions

Tuset, 13 – 08006 Barcelona

Tel. 93 453 55 00 – viena@vienaeditorial.com

www.vienaeditorial.com

ISBN: 978-84-8330-953-7

DL: B 19348-2017

Fotocomposició: Alfa

Impressió i enquadernació: Romanyà Valls

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, tret de les excepcions previstes per la llei.

Dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.conlicencia.com) si necessiteu fotocopiar o escanejar cap fragment d'aquesta obra.

Introducció*

Gilbert Keith Chesterton, nat el 1874 en un barri residencial del centre de Londres, no fou un filòsof. Se l'ha definit amb encert, però, com un «home pensant» (*a thinking man*),¹ un home que pensava contínuament i sobre tota mena de coses, des del sentit de la vida humana fins al valor de la conversa popular en una taverna. Aquesta infinita capacitat de pensar sobre qualsevol cosa i integrar-la en la seva peculiar visió del món explica que pogués esdevenir un polígraf. L'edició actual de les seves obres completes ja ha arribat al volum trenta-setè. Chesterton compongué, per exemple, poesia, novel·la al·legòrica (com la famosa *L'home que fou dijous*) i d'anticipació (com el *Napoleó de Notting Hill*, que té lloc el 1984, i s'avança a George Orwell) i els cèlebres relats del Pare Brown, mig detectivescos mig metafísics; biografies i estudis sobre figures religioses (sant Francesc i sant Tomàs) o literàries (Charles Dickens o Robert L. Stevenson) i una valuosa *Autobiografia* (1936); molts llibres d'assaig, com ara *Herètics* (1905), *Ortodoxia* (1908), *L'eugenèsia i altres mals* (1922) o l'apologia

* Aquest volum parteix del text G. K. Chesterton i l'art de la polèmica. *Contrasentit, sentit comú i imaginació*, lliçó inaugural del curs acadèmic 2015-2016 de les Facultats de Filosofia de Catalunya, Teologia de Catalunya i Antoni Gaudí d'Història de l'Església, Arqueologia i Arts Cristianes (Barcelona, Facultat de Teologia de Catalunya, 2015).

1. «Chesterton was fundamentally a thinking man: even his lightest work is continually informed by thought»: Robert HAMILTON, «The Rationalist from Fairyland» (1967), a: D. J. CONLON (ed.), *G. K. Chesterton: A Half Century of Views*, Oxford, Oxford University Press, 1987, p. 232-240 (233).

L'home perdurable (1925), quan ja s'havia convertit al catolicisme, i, encara, una multitud d'articles i assaigs breus en revistes i diaris que tracten de tot i més. D'aquesta marmòria massa d'escrits van sorgir tres cossos: l'apologètica cristiana, una doctrina social i la crítica literària, tres aspectes que Chesterton no tractava pas per separat, de la mateixa manera que era capaç d'escriure *L'home que fou dijous* integrant-hi la sàtira de l'anarquisme, la intriga pròpia d'una ficció literària i el tomb cap a la metafísica.² L'antologia que el lector té a les mans pretén reflectir tots tres aspectes, amb una selecció de textos en què s'ha mirat de recuperar fragments significatius de la seva obra a partir de les traduccions catalanes existents, des de les primeres dels anys vint del segle passat fins a les més recents; altres textos s'han traduït expressament per a aquest volum.

Chesterton s'estrenà en la seva carrera de literat encara adolescent. Es va educar a l'escola de St. Paul's, al barri de Hammersmith. Allí va fundar amb altres companys la Junior

2. La versatilitat, la capacitat de sorprendre i el tarannà desordenat i poètic són qualitats destacades en les aproximacions a l'obra chestertoniana, des de la novel·la amb enjòlit (*The Man Who Was Thursday*) fins a l'apologètica (*Orthodoxy*). John Coates afirma: «He is essential to any account of the development of Detective Fiction. *The Man Who Was Thursday* acquires new meanings in each generation. So does *The Napoleon of Notting Hill*. The recent death of Alec Guinness has reminded us the fame of *Father Brown*, in print today in more editions than perhaps any other twentieth-century fictional character of English origin. Admittedly (for what it may be worth), his work does not seem to resonate in any obvious way with the key words, the modish conceptions, the intellectual and emotional tone of British University lectures, seminars and noticeboards, but it is worth recalling his stature in France, Eastern Europe or North America, in each of which the picture is different. One might also argue that the very unfamiliarity of his ideas and concerns (if indeed they are unfamiliar) might startle, interest and provoke jaded academics» (John COATES, *G. K. Chesterton as Controversialist, Essayist, Novelist, and Critic*, Lewiston, The Edwin Mellen Press, 2002, p. 1). Escriu Carlos Pujol: «*Orthodoxia* es el credo chestertoniano, y como su yo, desordenado, poético, sorprendente, profundo y chistoso; en él cuenta la aventura del audaz navegante que parte en busca de nuevos horizontes y que después de infinitas peripecias, cuando cree encontrarlos, haber descubierto la tierra ideal que andaba buscando, resulta que lo que ha descubierto es su propia patria, el lugar donde nació. Esto es para Chesterton la tradición cristiana, la vieja casa común, olvidada, a la que ahora ha vuelto» (Carlos PUJOL, «El hombre que fue paradoja», a: *Siete escritores conversos*, Madrid, Palabra, 1994, p. 117-118).

Debating Society, de la qual va ser escollit moderador. A l'escola, Chesterton mostrà de seguida el seu talent literari. Es descriu ell mateix com un noi amb una inclinació natural per la literatura, atrapat, diríem, per la imaginació i la ficció, capaç de citar un fragment de Dickens o de recitar de memòria els versos còmics de les *Bab Ballads* de Gilbert o qualsevol cosa que hagués llegit. Diu literalment que es trobava «plunged into a friendly discussion on literature which has gone on, intermittently, from that day to this» ('capbussat en un debat amical sobre literatura que s'ha allargat, de manera intermitent, des d'aquell dia fins ara').³ Ja en aquesta etapa tan primerenca, mentre contribuïa al club de debat i publicava a la revista els seus primers poemes, mostrava un temperament innat de polemista i un talent verbal precoç, que el va portar al cap de pocs anys al món del periodisme. S'estrenà en l'ofici el 1899, al setmanari literari *The Bookman* i a *The Speaker*, la plataforma liberal més radical del moment, escrivint sobretot cròniques d'art i comentaris de llibres.⁴ Algunes de les cròniques publicades a *The Speaker* es recolliren en el primer volum compilatori d'articles periodístics de l'autor, de 1901, que porta un títol ben provocatiu: *The Defendant (L'acusat)*. Conté assaigs dedicats al nonsense (l'absurd), a les històries detectivesques, a l'heràldica, a la farsa i al patriotisme, en els quals la cultura popular i el *common man* ja figuren com a banderes d'un pensament de reacció que trobà en el gènere de l'al·legat en defensa pròpia una fórmula de contestació, una premonició de l'apologètica futura.⁵ Al llarg d'aquests primers anys de carrera periodística, Chesterton va anar consolidant una posició d'intel·lectual populista, tot modulant-hi un estil polèmic que esdevindrà atractiu per a un ampli sector de lectors in-

3. G. K. CHESTERTON, *Autobiography*, London, Hutchinson, p. 57-79 (59).

4. Veg. Maisie WARD, *Gilbert Keith Chesterton*, Lanham, Rowman & Littlefield, 2006, p. 65-67, 129-140; i Frank SWINNERTON, «A True Edwardian» (1938), a: D. J. CONLON, *G. K. Chesterton: A Half Century of Views*, Oxford, Oxford University Press, 1987, p. 26-38.

5. G. K. CHESTERTON, *The Defendant*, London, Dent, 1901.

conformistes.⁶ Com ha explicat John Coates, bon coneixedor de l'escena periodística eduardiana, val a dir de la primera dècada del segle xx, Chesterton utilitza el poder estilístic i la tècnica de provocació com a estratègia per a la popularització de les seves idees en diaris ben implantats i de circulació mas-siva.⁷ Va ser concretament amb la col·laboració setmanal iniciada el 1901 al *Daily News* (diari liberal amb una tirada d'uns 400.000 exemplars el 1909) que aconseguí arribar a un públic amplíssim. Sorprenia milers de lectors amb les seves cròniques d'història, de llibres, d'art i de cultura, però també alçava la veu en el terreny polític, atacant els liberals, el partit de govern entre 1904 i 1915. Això va fer que la relació amb el diari fos més aviat tensa i que finalment s'interrompés la col·laboració en 1913.⁸

Chesterton arribà a la primera línia de foc periodística pel seu tractament de la segona guerra dels bòers (1899-1902), que va tenir lloc a les repúbliques sud-africanes del Transvaal i Orange. L'oposició frontal a la guerra va fer-li guanyar una reputació d'home a la contra. En aquesta posició, clarament minoritària a Anglaterra, anava a la una amb un altre escriptor i polemista cèlebre dels anys eduardians, Hilaire Belloc, amb qui Chesterton coincidí a *The Speaker*, la plataforma que encapçalà l'oposició a la guerra i la crítica a l'imperialisme britànic.⁹ Naixia així una actitud, típicament chestertoniana, favorable a les nacions petites i contrària als imperis i als grans poders polítics o financers; una actitud en consonància amb

6. Margaret CANOVAN, *G. K. Chesterton, Radical Populist*, London, Jovanovich, 1977, p. 8 i 14, descriu els lectors de Chesterton com a «members of the Nonconformist middle class, teetotal, semi-pacifist believers in progress and enlightenment».

7. John D. COATES, *Chesterton and the Edwardian Cultural Crisis*, Hull, Hull University Press, 1984, p. 67-69.

8. *Ibidem*, p. 69.

9. *Ibidem*, p. 7. Veg. també Jay P. CORRIN, *G. K. Chesterton & Hilaire Belloc: The Battle Against Modernity*, Athens/London, Ohio University Press, 1981, p. 3. Chesterton deixa ben clara la seva posició probòer a *Autobiography* (p. 113-114). Sobre el nacionalisme i el patriotisme, veg. M. CANOVAN, *G. K. Chesterton*, op. cit., p. 99-111, i Bernard BERGONZI, «Introduction», a: G. K. CHESTERTON, *The Napoleon of Notting Hill* (ed. B. Bergonzi), Oxford, Oxford University Press, 1994, p. XVIII-XIX.

la simpatia que Chesterton sempre va mostrar per les coses petites en general: la família, la comunitat local, les coses ben definides, tot allò que s'ajustaria a la frase *small is beautiful* ('la petitesa és bella').¹⁰

Les llargues polèmiques periodístiques mantingudes els primers anys del segle van anar configurant el pensament chestertonianà, i són reflex del desenvolupament d'un cristianisme manifestat clarament des de 1901.¹¹ És obligat aturar-se en les anomenades *Blatchford Controversies*, una llarguíssima controvèrsia sobre religió amb Robert Blatchford, editor del setmanari socialista *Clarion*, la qual començà amb les rèpliques de Chesterton des del *Daily News* i acabà amb la publicació dels seus articles al mateix *Clarion* a partir de juliol de 1904.¹² Explicava Chesterton com Blatchford el convidà a escriure al setmanari per tal d'ampliar la visió dels lectors, fins aleshores familiaritzats només amb el punt de vista de l'editor. D'aquesta manera, creia Chesterton, la defensa del cristianisme guanyava cos amb l'argument contrari. A més, el fet de publicar l'intercanvi en un periòdic no cristià donava grandesa al debat, i provava en certa manera que la qüestió religiosa suscitava l'interès dels no creients.¹³ Avançar en el camí que acostava els secularistes a la religió entrava, doncs, en el marc de la teologia chestertoniana en unes dates molt allunyades encara de la conversió al catolicisme.

Poc després d'aquesta controvèrsia, sorgeix el primer llibre d'assaig important: *Heretics* (1905). És un llibre orgànic i, tanmateix, plenament inserit en el context periodístic i lite-

10. *Ibidem*, p. x.

11. S'acostuma a considerar que Chesterton abraçà el cristianisme empès per la seva muller anglocatòlica, amb qui es casà el 1901. Veg. Joseph PEARCE, *Wisdom and Innocence: A Life of G. K. Chesterton*, London, Hodder & Stoughton, 1996, p. 41-42, i Pol ESCUDÉ, «Romanus civis sum», *Diàlegs. Revista d'estudis polítics i socials* 64 (abril-juny del 2014), p. 41-57 (48-49).

12. Aquests articles s'han editat amb el títol *The Blatchford Controversies*, a: G. K. CHESTERTON, *Collected Works*, vol. I (ed. D. Dooley), San Francisco, Ignatius Press, 1908, p. 369-395. Veg. també Stanley L. JAKI, «Chesterton's Landmark Year: The Blatchford-Chesterton Debate of 1903-1904», *Chester-ton Review* 10 (novembre de 1984), p. 409-423.

13. *The Blatchford Controversies*, op. cit., p. 372.

rari de l'època: hi abunden les referències literàries a novel·listes d'anomenada, a autors menors de novel·la detectivesca o de novel·la rosa, a dramaturgs de primera fila i a autors de farses, i també a polítics —liberals i conservadors—, a generals de la guerra dels bòers —encara aquesta guerra i l'antiimperialisme com a teló de fons— o a personatges i periodistes diversos de la vida pública contemporània. En aquest sentit, és un llibre difícil per al lector no britànic. Per entendre'n els detalls, convé conèixer la circumstància i el context periodístic que n'expliquen la gènesi, ja que s'ha demostrat que Chesterton sovint hi aprofitava articles que havia publicat al *Daily News*: de vegades els reescribia a trossos; d'altres els ampliava amb nous exemples o il·lustracions, o n'ometia passatges a discreció.¹⁴ La connexió entre periodisme i literatura és una constant en l'obra de Chesterton. En aquest context eduardià, marcat per la intensa activitat periodística, la següent publicació de pes és *Ortodòxia* (1908), text cabdal de l'assagisme chestertonianà. La polèmica d'origen periodístic penetra amb fluïdesa en l'obra. Així, per exemple, la controvèrsia mantinguda a les pàgines de *Clarion* continua ben viva, des del moment que un dels qui donaven suport a Blatchford apareix a *Ortodòxia* per tal d'il·lustrar el punt de vista de l'autor sobre el lliure albir. L'estratègia de polemista que alimenta la intensa carrera periodística de Chesterton també acaba donant cos als volums assagístics més importants publicats abans de l'esclat de la Gran Guerra: els esmentats i, encara, *Allò que no està bé* (*What's Wrong with the World*, 1910).¹⁵

Durant els primers anys del conflicte bèl·lic, les energies del polemista es concentraren en la defensa de la causa aliada, com es pot veure repassant els articles dedicats exclusivament a fer campanya antigermànica i publicats a l'*Illustrated London*

14. Veg. David EVANS, «The Making of Chesterton's *Heretics*», *The Yearbook of English Studies* 5 (1975), p. 207-213.

15. Inclòs a: G. K. CHESTERTON, *Collected Works*, vol. IV: *What's Wrong with the World, The Superstition of Divorce, Eugenic and Other Evils* (introd. James V. Schall), San Francisco, Ignatius Press, 1987, p. 31-218. La traducció catalana és de Pau Romeva: *Allò que no està bé*, Barcelona, Edicions de la Nova Revista, 1929.

News (la plataforma que acollí la més dilatada de totes les col·laboracions de Chesterton en un periòdic).¹⁶ En aquest moment sorgeix encara amb més força el patriotisme que ja s'havia manifestat en la campanya a favor dels bòers ben just iniciat el segle. L'antiimperialisme visceral ara es projecta a escala europea. Per exemple, la invasió germànica de Bèlgica va portar Chesterton a escriure un pamflet que va tenir molta difusió, *The Barbarism of Berlin* (1914), traduït simultàniament al francès i a l'italià el 1914 i publicat en castellà a Barcelona el 1916.¹⁷ En aquest mateix context, l'interès de Chesterton per la causa irlandesa prengué un tomb patriòtic: l'antiga simpatia per un país petit i envaït ara dóna lloc a una campanya per convèncer els *sinn feiners* que abandonin l'actitud progermànica. Els articles escrits amb aquest propòsit donen com a resultat *Irish Impressions* (1919), un dels primers llibres de Chesterton amb difusió en la premsa catalana. També és fruit de la guerra *A Short History of England* (1917), una història mancada de dates i fets, escrita amb una intenció política clara: defensar la nació anglesa (*Little England*) des de la perspectiva de l'«ordinary Englishman».¹⁸ El Chesterton polemista que s'havia fet un nom per la seva presència destacada en diaris i revistes, en els clubs i les societats diverses que van proliferar a l'Anglaterra eduardiana, ja havia produït els millors escrits de la seva carrera literària abans de la Gran Guerra. En l'antologia, el pes d'aquesta etapa també hi és reflectit.

16. Els articles setmanals que Chesterton va escriure a l'*Illustrated London News*, des del 1905 fins al 1936, s'han editat en deu volums: G. K. CHESTERTON, *Collected Works*, vol. XXVII-XXXVII, San Francisco, Ignatius Press, 1986-2012.

17. *Sobre el concepto de Barbarie* (trad. Héctor Oriol), Barcelona, Oliva de Vilanova, 1916. L'edició anava precedida d'un pròleg de Miguel de Unamuno (p. 7-16), el qual presentava l'autor com a cèlebre escriptor, humorístic i paradoxal, i emulava l'estil chestertonian amb l'objectiu de demostrar fins a quin punt la paradoxa era una arma poderosa en l'atac a l'ànima prussiana.

18. Segons Frank SWINNERTON, *The Georgian Literary Scene*, London, Dent, 1938, p. 93, aquest llibre de Chesterton fou probablement el més llegit a Anglaterra.

Posteriorment, a partir de la conversió al catolicisme l'estiu de 1922, les monografies chestertonianes s'orientaran, en primer lloc, a manifestar aquesta fe, ja sigui en els volums sobre sant Francesc (1923) i sant Tomàs (1933) o, amb més importància, en l'apologia *L'home perdurable* (*The Everlasting Man*, 1925).¹⁹ El periodisme i la polèmica acompanyà aquestes obres tant com la conversió popularitzà enormement la figura de Chesterton a França o a Catalunya.²⁰ L'activitat periodística de Chesterton posterior a la guerra europea es relaciona amb campanyes d'opinió (contra l'eugenesia i a favor del distributisme, els dos temes triats del vessant social de l'antologia), fins al punt que el 1925 va arribar a fundar un setmanari amb el seu nom, el *G.K.'s Weekly* (continuador del *New Witness* de Belloc), al qual es va dedicar intensament en l'última etapa de la seva vida, alimentant-lo amb cròniques i editorials i sufragant-ne fins i tot les pèrdues, amb l'objectiu primordial de promoure la doctrina del distributisme.²¹ La prolífica producció chestertoniana, de 1920 fins a la mort de l'escriptor (el 14 de juny de 1936), donà lloc a diverses compilacions, totes fruit de l'activitat de polemista.²² Aquests volums, però, tenen una repercussió molt inferior als eduardians (*The Defendant, Heretics, Orthodoxy*), perquè recullen un assaig en bona mesura desgastat per la repetició dels continguts i l'ús excessiu d'alguns recursos estilístics, cosa que jus-

19. Les tres obres són compilades a: G. K. CHESTERTON, *Collected Works*, vol. II, San Francisco, Ignatius Press, 1986.

20. Per al cas de *St Francis of Assisi*, veg. SÍLVIA COLL-VINENT, «La biografia santfranciscana de G. K. Chesterton. El seu ressò a Catalunya», *Estudios franciscanos*, 108 (2007), p. 443-448.

21. Sobre el *G.K.'s Weekly* i el distributisme, veg. M. WARD, *Gilbert Keith Chesterton*, op. cit., p. 433-448, i *Return to Chesterton*, London, Sheed & Ward, 1952, p. 213-231. El ressò que adquireix el setmanari en una etapa inicial, reflectit en els 8.000 exemplars venuts el novembre de 1925, va anar acompanyat d'una projecció europea de l'escriptor a través de l'organització del PEN Club, especialment en països de tradició catòlica com Espanya i Polònia.

22. Els volums flueixen: *Generally Speaking* (1928), *Come to Think of It* (1930), *All Is Grist* (1931), *All I Survey* (1933), *Avowals and Denials* (1934), *The Well and the Shallows* (1935), *As I Was Saying* (1936).

tificaria fins a cert punt l'acusació d'escriptor verbós.²³ Sempre atent a la difusió, en els darrers anys Chesterton va fer el salt al periodisme radiofònic, iniciant retransmissions per a la BBC el 1932. A pesar dels esforços de la seva esposa Francis, mai no va aconseguir de portar una vida retirada. Pòstumament, s'han publicat encara volums d'assaigs i de poesia,²⁴ i l'*Autobiography*, apareguda just després de la mort de l'escriptor, ha esdevingut una de les obres que l'han sobreviscut amb més èxit al mercat anglès i a l'exterior.

L'antologia no negligeix, per descomptat, la literatura. S'hi inclouen unes mostres de literatura detectivesca, la que va practicar amb èxit, sobretot amb les històries del Pare Brown, i un text en què hi reflexiona. Pel que fa a la crítica literària, s'ha escollit un dels molts pròlegs que dedicà a Dickens, el seu autor preferit, traduït al català per Josep Carner. En el context de la novel·la victoriana, i concretament del darrer període victorià i de l'eduardià (és a dir, entre els darrers anys del segle XIX i fins a la Primera Guerra Mundial), la reflexió literària de Chesterton s'insereix en un corrent de reacció contra un realisme atent a la descripció social, presidit pel culte a la ciència.²⁵ El reclam de la fantasia, amb la defensa de l'aventura i del *romance*, que apel·len a la fantasia i a la imaginació, té unes implicacions en la configuració del cànon literari que Chesterton ofereix en un llibre primerenc, *The Victorian Age in Literature* (1913), en el qual revisa la generació victoriana precedent amb una clara voluntat d'interpretar-la críticament.²⁶ Posant èmf-

23. Veg., per exemple, C. S. LEWIS, «On Stephens on Chesterton» (1946), a: D. J. CONLON, G. K. Chesterton: *A Half Century of Views*, op. cit., p. 69-71; John GROSS, *The Rise and Fall of the Man of Letters: Aspects of English Literary Life since 1800*, Harmondsworth, Penguin, 1987, p. 258-259.

24. Les obres pòstumes de Chesterton són: *The Paradoxes of Mr. Pond* (1937), *The Common Man* (1950), *A Handful of Authors* (1953), *The Glass Walking-Stick* (1955), *Lunacy and Letters* (1958), *Essays and Poems* (1958), *The Spice of Life* (1964), *Chesterton on Shakespeare* (1971).

25. Veg. Samuel HYNES, *The Edwardian Turn of Mind*, London, Pimlico, 1991, p. 146-147.

26. G. K. CHESTERTON, *The Victorian Age in Literature* (1913), a: *Collected Works*, vol. xv: *Chesterton on Dickens* (ed. Alzina Stone Dale), San Francisco, Ignatius Press, 1989, p. 413-530.

si en la reacció contra el compromís victorià amb els triomfs de la ciència i el materialisme —una reacció que es va produir contemporàniament des de l'Oxford Movement, des de Dickens, o des de Carlyle i Ruskin i el nou protestantisme romàntic—, Chesterton ofereix en aquest assaig una lectura dels grans representants de l'era victoriana. Dickens s'erigia, com a cultivador del *romance*, del *nonsense* i de la *sympathy*, en capdavanter d'una tendència d'inclinació optimista, contraposada a novel·listes amb una visió més negra de la vida, com ara Thomas Hardy. De fet, *The Victorian Age in Literature* esdevé una apologia de Dickens, el novel·lista popular per excel·lència, el qui millor connectava, segons Chesterton, amb el gust del *common man*. Uns anys abans, Chesterton havia dedicat a Dickens un volum biogràfic.²⁷ Com passa amb altres biografies de Chesterton, l'autor s'explica ell mateix en descriure el biografat. En aquest cas, Dickens és vist com un escriptor que reaccionava contra el seu temps, com ho va ser Chesterton (que al principi del llibre fa referència a l'atmosfera de *fin de siècle* en la qual s'educà); un escriptor que feia bandera d'un humanitarisme poc corrent entre els autors de moda, i llavors Chesterton recorda exemples del seu propi temps, com ara el pessimisme de George Gissing i l'esteticisme de Walter Pater; un escriptor, finalment, que representava, per la seva instintiva comprensió de l'home corrent, l'optimisme democràtic, un principi amb el qual el biògraf combregava del tot.²⁸

El 1967 Robert Hamilton reclamava la conveniència de rellegir l'obra de Chesterton amb «atenció seriosa» i no com una pedrera per extreure'n citacions brillants.²⁹ Aquesta obra

27. IDEM, *Charles Dickens* (1906), a: *Collected Works*, vol. xv: *Chesterton on Dickens* (ed. Alzina Stone Dale), San Francisco, Ignatius Press, 1989, p. 413-530.

28. *Ibidem*, p. 47. El *Dickens* de Chesterton era una de les obres que Romeva tenia previst traduir dins el projecte de la col·lecció «Obres de G. K. Chesterton», endegada per *La Nova Revista*, traducció que no es publicà mai: veg. S. COLL-VINENT, *G. K. Chesterton a Catalunya i altres estudis sobre una certa anglofília*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010, p. 32-33, 176.

29. R. HAMILTON, «The Rationalist from Fairyland», a: *G. K. Chesterton: A Half Century of Views*, op. cit., p. 232.

és eminentment citable, i és tan vasta que és fàcil que molts lectors s'identifiquin amb una o altra afirmació, perquè agrada molt trobar algú que defensi el que un mateix creu i ho exposi amb força i convicció. És lògic que l'obra d'un polemista sigui llegida així, a trossos i a discreció del lector. Però la integritat del polígraf és necessària si volem descobrir-hi la vigència que pugui tenir més enllà de la innegable qualitat literària. La figura de Chesterton no es pot reduir a la d'un convers catòlic en un país anglicà, ni a la d'un defensor de la visió religiosa en una societat dominada pel progressisme laic i l'asèpsia científica, ni a la d'un liberal radical en un món governat per interessos econòmics que mediatitzen la democràcia. Aquests aspectes hi són, però s'han de copsar plegats si es vol trobar en el seu tradicionalisme innegable, amb les llums i les ombres corresponents, una lectura actual que resulti profitosa a l'home del segle XXI.

A Catalunya, en les dècades anteriors a la Guerra Civil, Chesterton fou conegudíssim i molt influent. Visità el país a final d'abril de 1926, convidat per la delegació catalana del PEN Club. L'apreciaren intel·lectuals tan diversos com Josep Carner, Joan Crexells, Josep Maria de Sagarra, Antoni Rovira i Virgili, Marià Manent, Pau Romeva, Maurici Serrahima, Josep M. Junoy, Ramon Rucabado, Eugeni Xammar o Manuel Brunet.³⁰ Més enllà de la coincidència ideològica i del catolicisme —certament un factor de pes—, la recepció de Chesterton a Catalunya, a cavall de les dècades dels vint i trenta, constitueix un fenomen literari que va afectar tota una comunitat de periodistes i escriptors. En el periodisme d'idees d'entreguerres, Chesterton era sens dubte un model. Josep Carner va ser dels primers a parlar-ne, com a traductor de Dickens i des del seu coneixement de la tradició assagís-

30. Veg. S. COLL-VINENT, *G. K. Chesterton a Catalunya*, op. cit., p. 22-96. Veg. també M. ARAGAY - J. HURTLEY, «The 'Chestertonisation' of Catalonia: G.K. Chesterton in *La Revista* and *La Nova Revista*», *Journal of Interdisciplinary Literary Studies* 3:1 (1991), p. 23-40, i Francesc MONTERO, «Combats de paraules. Notes sobre la influència de G. K. Chesterton en el periodisme català d'entreguerres», *Diàlegs. Revista d'estudis polítics i socials* 64 (abril-juny de 2014), p. 23-39.

tica anglesa, la que arrencava amb els periodistes del segle XVIII, inventors de l'*essay* familiar. Chesterton era vist com un periodista d'idees amb gran alçada literària, i el seu assaig, batallador i definidor, com el qualificava el seu detractor Joan Sacs, era considerat en certa mesura com un contramodel de les gloses d'Eugeni d'Ors. Però el principal divulgador i intèrpret de l'escriptor catòlic anglès a Catalunya fou Pau Romeva (1892-1968), mestre, polític, escriptor i traductor. A Romeva devem la iniciativa de traduir l'obra de Chesterton al català i la publicació de molts articles i textos sobre Chesterton a *La Nova Revista*, al diari catòlic *El Matí* i a *La Paraula Cristiana*. La literatura detectivesca de Chesterton també va arribar en català en una col·lecció popular dels anys vint («La Novel·la Estrangera»), de la mà de C. A. Jordana. Aquest llegat de traduccions catalanes de les primeres dècades del segle XX es mostra en l'antologia, gràcies a la generositat dels familiars de Marià Manent i Pau Romeva, i dels hereus i representants de Josep Carner i C. A. Jordana. Dec a Josep Monserrat Molas la transcripció i a Joan Riba Romeva la revisió dels articles de Pau Romeva a *El Matí*; a Josep Delclòs Mollera, la traducció del capítol de *Sant Francesc d'Assís*; a Imma Estany, la del relat «El martell de Déu»; a Jaume Ollé Puigfel, les de l'article «Perseguint el *common man*» i de la introducció al volum *A Century of Detective Stories*, i a Marcel Ortín, la versió de Carner de la introducció de Chesterton a *Christmas Book* de Dickens.